

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено проблему модернізації вищої освіти в Україні в контексті запровадження дуального навчання. Репрезентовано досвід кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв» з упровадження дуальної моделі професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Ключові слова: дуальна освіта, професійна підготовка, вища бібліотечна освіта, кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи, ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», бібліотека, модернізація.

I. Вступ

Початок XXI ст. ознаменований кардинальними змінами в житті суспільства, на які глибокий вплив мали масштабні інновації в соціально-економічному й суспільно-політичному розвитку, модифікація ціннісних орієнтирів. Не залишилась осторонь від цього впливу й сфера освіти. Останнім часом у європейських країнах відбуваються структурні трансформації освітніх систем, концептуальна та практична спрямованість яких пов'язана з Болонським процесом та з положеннями Болонської декларації. З огляду на динамічні зміни в глобалізованому світі, які детермінували нові вимоги до рівня освіти, професійної підготовки й компетентностей фахівців, сьогодні на вищу освіту покладається завдання підготовки сучасних професіоналів, здатних забезпечити відтворення та розвиток інноваційного потенціалу суспільства.

Різні аспекти комплексної й глибокої модернізації системи освіти, реалізації положень Болонського процесу як фактора забезпечення вищої освіти європейського рівня аналізують такі науковці, як Л. М. Гриневич, М. Б. Євтух, М. З. Згуровський, Ю. Д. Заячук, О. Л. Кононко, В. І. Луговий, І. Ю. Регейло, В. А. Семиченко, О. В. Співаковський, О. В. Уваркіна та ін.

За останні десятиріччя одним з основних орієнтирів сучасної європейської політики щодо розвитку вищої освіти вважають створення можливостей для впровадження дуальних моделей вищої професійної освіти. Аналіз останніх джерел і публікацій свідчить про те, що проблематика дуального навчання в європейських університетах посідає зараз одну з провідних позицій. У працях С. М. Амеліної, І. Б. Бойчевської, М. Г. Дернової відзначено важливість дуального навчання як концептуальної й базової моделі в контексті актуалізації питання підвищення якості вищої освіти та підготовки висококваліфікованих фахівців.

Однак аналіз наукових праць дає підставу для висновку, що, незважаючи на наявні ґрунтовні дослідження з проблем дуального навчання, проблема професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи в контексті реалізації дуальної освіти не має відповідного теоретичного обґрунтування.

II. Постановка завдання

Мета статті – здійснити науковий аналіз проблеми модернізації вищої освіти в Україні в контексті реалізації дуального навчання; репрезентувати досвід кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв» з упровадження дуальної моделі професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Методологія дослідження передбачає застосування теоретичних методів дослідження: аналізу (структурно-логічного, семантичного, систематичного, комплексного), систематизації, порівняння та зіставлення наукових поглядів на проблему професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи в контексті реалізації дуальної освіти. Теоретичну та інформаційну основу дослідження становлять законодавчо-нормативна база України; наукові концепції й теоретичні розробки вітчизняних і зарубіжних учених з проблем дуальної освіти; інформаційні матеріали періодичних, довідкових видань; інтернет-ресурси.

III. Результати

Конкурентоспроможність будь-якої держави на світовому ринку та якість життя її населення безпосередньо залежить від рівня професійної підготовки кадрів. Одним із провідних світових лідерів у сфері підготовки кваліфікованих кадрів на сьогодні є Європейський Союз, який завдячує цьому дуальній системі професійної освіти і навчання [4].

Термін «дуальна система» (від лат. *dualis* – *подвійний*) був введений у педагогічну термінологію в середині 60-х рр. минулого століття у Федеративній Республіці Німеччині для позначення нової, більш гнучкої форми організації професійного навчання. Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в межах організаційно-відмінних форм навчання [4].

Законом України «Про освіту» (стаття 9 «Форми здобуття освіти») дуальну форму навчання визначено як «спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору» [7].

Визначають такі позитивні показники дуальної освіти: організація співпраці політиків, бізнесу, соціальних партнерів; розробка законодавчого підґрунтя для визнання національних стандартів якості професійної освіти; залучення кваліфікованого персоналу з виробництва до педагогічної діяльності; здійснення інституційних досліджень і консультування (моніторинг якості надання освітніх послуг, оновлення освітніх стандартів); урахування конкретних запитів підприємств до змісту та якості професійної освіти [4].

Досліджуючи європейський досвід запровадження дуальної моделі вищої професійної освіти дорослих, дослідник М. Г. Дернова зазначає, що дуальне навчання відрізняється від традиційного навчання низкою ознак. По-перше, дуальне навчання зосереджено навколо рефлексії щодо робочої практики; це не просто опанування набору технічних навичок, але критичне мислення і навчання через досвід. По-друге, модель дуального навчання розглядає навчання як результат дії й вирішення проблем у робочому середовищі і, таким чином, зосереджена навколо живих проектів і проблем. Дуальне навчання також створює знання через загальну й колективну діяльність, яка передбачає обговорення ідей і проблем, прийняття рішень [3, с. 140]. Пріоритетним завданням упровадження елементів дуальної освіти є максимальна синергія теорії та практики.

Останнім часом усе більшої популярності дуальна освіта набуває в Україні. У цьому контексті актуальним постає досвід кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», щодо реалізації дуального навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Запровадження дуальної освіти в процесі підготовки інформаційних фахівців є викликом часу та необхідністю вдатися до кардинальних змін, адже дозволяє забезпечити якісно новий рівень навчального процесу. Примножуючи кращі традиції і здобутки, колектив кафедри плідно працює над стратегією реформування вищої бібліотечної освіти. Особливу увагу фахівці приділяють питанню підвищення якості навчального процесу з урахуванням максимального можливого приближення до потреб практики та орієнтації на європейські моделі професійного навчання. Сучасна концептуальна модель становлення бібліотечної освіти базується на принципах розвитку та зміцнення партнерських зв'язків університету й бібліотек Південного регіону України. Зокрема, запровадження в практику освітнього процесу досвіду угод соціального партнерства, що передбачає спільну з бібліотеками практикоорієнтовану модель підготовки бібліотекаря нової формації.

Постійно здійснюється робота щодо використання інноваційних результатів діяльності бібліотек у навчальному процесі, участі бібліотекарів-практиків у розробках практичної частини освітніх модулів з фахових дисциплін, а також щодо максимального залучення студентів до практичної діяльності бібліотек регіону. Важливими суб'єктами новацій у цьому напрямі виступають: університет, студент, бібліотека. Їх зусилля повинні бути максимально консолідовані.

Реалізуючи стратегію актуалізації дуальної освіти в контексті розвитку сучасного інформаційного суспільства, формування позитивного іміджу фахівців бібліотечної галузі, колективом кафедри впроваджено ряд ініціатив та проектів, активними учасниками яких виступають студентська молодь, викладачі кафедри, бібліотекарі-практики. Так, уже традиційним стало проведення спільних заходів з бібліотеками регіону: форумів, конференцій, круглих столів, семінарів. Систематичними є організація та проведення тренінгів і майстер-класів директорами бібліотек Миколаївщини та Херсонщини для студентів старших курсів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Бібліотеки регіону є постійною базою проходження практики студентів. Також почесним для університету є той факт, що студенти зазначеної спеціальності є членами молодіжних секцій Миколаївської обласної бібліотечної асоціації та Миколаївського регіонального відділення Української бібліотечної асоціації.

Система запровадження дуальної освіти реалізується шляхом укладання угод про співпрацю та угод соціального партнерства з бібліотеками-партнерами (Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека імені О. Гмирьова; Науково-педагогічна бібліотека м. Миколаєва; Миколаївська обласна бібліотека для юнацтва; Миколаївська обласна бібліотека для дітей імені В. Лягіна; Центральна бібліотека імені М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м. Миколаєва; Центральна міська бібліотека для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка; Одеська національна наукова бібліотека; Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олесея Гончара; Херсонська обласна бібліотека для юнацтва імені Б. Лавренюва; Херсонська обласна бібліотека для дітей імені Дніпрової Чайки). Постійно здійснюється робота щодо використання інноваційних

результатів практичної діяльності в навчальному процесі, фахівців-практиків залучають до розробки практичної частини освітніх модулів з фахових дисциплін.

Таким чином, синергія теоретичної і практичної діяльності дозволяє бібліотекам бути для сучасних студентів своєрідним ареалом засвоєння нових ідей, концепцій, технологій, і це є ефективним комунікаційним середовищем, що дозволяє передавати інноваційний бібліотечний досвід, накопичений у практичній площині, у реалії освітнього процесу. У контексті таких професійних комунікацій бібліотеки виступають потужним інформаційним, культурним та освітнім центром, діалоговою платформою між учасниками освітнього процесу.

Співпрацюючи з бібліотеками, кафедр інформаційної, бібліотечної та архівної справи ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв» має можливість конструювати нову систему взаємозв'язків між університетом та бібліотеками, між теорією і практикою, традиціями і новаторством. Розширення і наповнення новим змістом сфери професійних бібліотечних комунікацій є домінантною стратегією модернізації вищої бібліотечної освіти, яку впроваджує університет.

IV. Висновки

Враховуючи динамічні зміни сучасного суспільства, навчальний процес у ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв» спрямований на підвищення якості освіти, забезпечення суспільних потреб у висококваліфікованих фахівцях, здатних адекватно реагувати на виклики часу. Дуальна модель організації навчального процесу в цьому випадку є концептуальною та базовою. В її основі – створення оптимальних умов для поєднання теоретичних знань, набутих у формальному навчальному середовищі, з практичними навичками, набутими безпосередньо на робочих місцях. Важливими суб'єктами дуальної моделі навчання виступають: університет, студент (працівник), бібліотека (роботодавець). Їх зусилля повинні бути максимально консолідовані. В подальшому це дасть змогу реалізувати стратегію модернізації вищої бібліотечної освіти, що стане для нас майбутнім науковим полем.

Список використаної літератури

1. Амеліна С. М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини. *Проблеми трудової і професійної підготовки*. 2010. Вип. 15. С. 107–112.
2. Бойчевська І. Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді у Німеччині. URL: <http://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2017/04/%D0%94%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D0%9D%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf> (дата звернення: 10.01.2018).
3. Дернова М. Г. Дуальна модель вищої професійної освіти дорослих: європейський досвід. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2014. Вип. 2 (9). С. 137–145.
4. Дуальна освіта. *Міністерство освіти і науки України*: сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita> (дата звернення: 10.01.2018).
5. Кушнарєнко Н. М. Вища бібліотечна освіта України в контексті гендерного підходу. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2014. Вип. 43. С. 69–78.
6. Новальська Т. В. Еволюція вищої бібліотечно-інформаційної освіти в Україні. *Бібліотека – відкритий світ*: збірник матеріалів V Львівського бібліотечного форуму. Київ, 2014. С. 32–35.
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-19. *Законодавство України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 10.01.2018).
8. Проект Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. *Міністерство освіти і науки України*: сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ru/news/usi-novivni-povidomlennya-2017-11-21-v-rozdili-gromadske-obgovorennya-rozmishheno-proekt-konceptcziyi-pidgotovki-faxivciv-za-dual> (дата звернення: 22.11.2017).
9. Соляник А. А. Культуроцентрическая модель модернизации высшего библиотечно-информационного образования. *Вісник Харківської державної академії культури*. Харків, 2013. Спец-выпуск 40. С. 31–41.
10. Яковенко О. Практична підготовка у вищих навчальних закладах Німеччини: особливості дуальної системи. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2012. № 1. С. 76–81.

References

1. Amelina, S. M. (2010). Features of dual system of higher professional education in educational institutions of Germany. *Problems of labor and vocational training*, 15, 107–112 (in Ukrainian).
2. Boichevska, I. The role of the system of dual education in the training of young people in Germany. Retrieved from: <http://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2017/04/%D0%94%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D0%9D%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf> (in Ukrainian).
3. Dernova, M. H. (2014). Dual model of higher professional education for adults: European experience. *Adult Education: Theory, Experience, Perspectives*, 2(9), 137–145 (in Ukrainian).
4. Dual education. Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita> (in Ukrainian).

5. Kushnarenko, N. M. (2014). Higher Library Education of Ukraine in the Context of a Gender Approach. *Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture*, 43, 69–78 (in Ukrainian).
6. Novalska, T. V. (2014). Evolution of the Higher Library and Information Education in Ukraine. *Library is an Open World: A collection of materials of the V Lviv Library Forum*, 32–35 (in Ukrainian).
7. About education: The Law of Ukraine dated 05.09.2017 № 2145-19. Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (in Ukrainian).
8. Draft Concept of training specialists on the dual form of education. Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ru/news/usi-novivni-povidomlennya-2017-11-21-v-rozdili-gromadske-obgovorennya-rozmishheno-proekt-konczepczyi-pidgotovki-faxivcziv-za-dual> (in Ukrainian).
9. Solianyuk, A. A. (2013). The cultural-centric model of modernization of the higher library and information education. *Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture*, special issue 40, 31–41 (in Ukrainian).
10. Yakovenko, O. (2012). Practical training in higher education institutions in Germany: features of the dual system. *Comparative professional pedagogy*, 1, 76–81 (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 20.01.2018.

Шуляк С. А. Профессиональная подготовка специалистов информационного, библиотечного и архивного дела в контексте реализации дуального образования

В статье исследована проблема модернизации высшего образования в Украине в контексте внедрения дуального обучения. Представлен опыт кафедры информационного, библиотечного и архивного дела ОП «Николаевский филиал Киевского национального университета культуры и искусств» по внедрению дуальной модели профессиональной подготовки специалистов информационного, библиотечного и архивного дела.

Ключевые слова: дуальное образование, профессиональная подготовка, высшее библиотечное образование, кафедра информационного, библиотечного и архивного дела, ОП «Николаевский филиал Киевского национального университета культуры и искусств», библиотека, модернизация.

Shuliak S. Professional Training of the Specialists of Informational, Library and Archival Affairs in the Context of Realization of Dual Education

The methodology of the research involves the application of theoretical methods of research: analysis (structural-logical, semantic, systematic and complex), systematization, comparison and collation of scientific views on the problem of professional training of specialists in information, library and archival affairs in the context of the implementation of dual education. The theoretical and informational basis for the study includes the following: legislative and normative base of Ukraine; scientific concepts and theoretical developments of domestic and foreign scientists on the problems of dual education; informational materials of periodicals, reference books; Internet resources.

Results. *The problem of modernization of higher education in Ukraine in the context of the implementation of dual education is researched, the experience of the Department of Information, Library and Archival Affairs of SS «Mykolaiv branch of Kyiv National University of Culture and Arts» is presented with the introduction of the dual model of professional training of information, library and archives specialists, which is based on the principles of development and strengthening of the partnership of the university with libraries of the southern region of Ukraine. The dual model of organizing the educational process in this case is conceptual and basic. It is based on creating the optimal conditions for combining theoretical knowledge gained in the formal learning environment with practical skills acquired directly at the workplace.*

Novelty. *The dual model of professional training of information, library and archives specialists is presented on the example of the experience of the Department of Information, Library and Archival Affairs of SS «Mykolaiv branch of Kyiv National University of Culture and Arts».*

Practical significance. *The theoretical provisions of the research are closely intertwined with practical ones, and may be important in the organization of vocational training, which involves a coherent interaction of theoretical and practical activities. The results of the research can be used in the educational process in institutes of higher learning and other educational institutions, which train professionals in the specialty «Informational, Library and Archival Affairs», as well as carry out their retraining, advanced training and provide continuous education for library assistants. Also, theoretical provisions of the study can be used in compiling methodological recommendations for improving the professional training of specialists in the specialty.*

Key words: dual education, professional training, higher library education, Department of Information, Library and Archival Affairs, SS «Mykolaiv branch of Kyiv National University of Culture and Arts», library, modernization.